Visitationstal – Sankt Matteus församling
Tacksägelsedagen den 10 oktober 2021
Sankt Matteus kyrka

Inledning

Kära vänner, kära församlingsbor i Sankt Matteus församling. Det har varit roligt och lärorikt att visitera er församling. Ni har mycket att vara glada och stolta över. Och samtidigt står ni – tillsammans med andra församlingar i Svenska kyrkan och som kristna i alla tider – inför utmaningar. Jag kommer tillbaka till det.

Pandemi och klimatnödläge

Men först lite kontext för var befinner vi oss någonstans: som kyrka, som nation, som värld, global gemenskap. För allt är inte som vanligt. Det är inte som förut.
Det senaste 1,5 året har präglats av pandemin. Den har påverkat oss individuellt, vårt samhälle, kyrkan, och hela världen på sätt som ingen av oss var beredda på. Förhoppningsvis är vi på väg ut ur pandemin, men som både världsledare och epidemiologer upprepar ”no one is safe, until everyone is safe”. Den djupt orättvisa fördelningen av vaccin innebär att pandemin fortsatt härjar i delar av världen, vilket kan leda till att nya, farligare, mutationer uppstår. Vi hänger ihop och är beroende av varandra globalt.
Pandemin har varit en omtumlande, ja omskakade tid. Det har vi alla konstaterat och det har vi pratat mycket om. Kanske har vi inte i samma utsträckning samtalat om vad vi lärt oss av den här tiden, vad vi har fått syn på. Pandemin har utan tvekan inneburit många svårigheter, ensamhet, lidande och död. Men den också inneburit en möjlighet till insikter och nya lärdomar. Det behöver vi gemensamt ta fasta på och samtala om. Inte minst här, i olika gemenskaper i församlingen. Vad har vi lärt oss? Vad har du fått syn på? Vilka insikter tar du med dig från tiden med pandemin? Vad vill vi inte gå tillbaka till? Vad vill vi inte ska bli som förut?
Låt oss samtala med varandra om det. För då kan det ske som behöver ske: nämligen att det ur pandemins alla umbäranden ska växa fram en klokare mänsklighet, en mer eftertänksam mänsklighet. En mänsklighet som tar på allvar att vi alla globalt hör ihop och är beroende av varandra. Och inte bara oss människor emellan, utan att vi faktiskt är beroende av våra medvarelser och hela skapelsen. Jag tror, hoppas och ber att pandemin ska göra oss klokare, föra oss till besinning.
För nu står mycket på spel. Om tre veckor samlas världens ledare till det stora klimattoppmötet i Glasgow, COP26. I ett gemensamt uttalande från oss biskopar (som publiceras inom kort) skriver vi att vi ”ser fram emot mötet med hopp och bävan” (---) ” eftersom oerhört mycket ligger i vågskålen”. ”Det närmaste decenniet”, säger vi i uttalandet, ”blir ett av mänsklighetens mest avgörande”. ”Klimatomställningen kräver att vi förändrar och förändras. Vi behöver tänka om – ja, vända om.”, säger vi och avslutar uttalandet med orden ”Nu gäller det!”

Glädjeämnen och stoltheter

Vad har då pandemin, klimatnödläget och den pågående massutrotningen av arter med Sankt Matteus församling att göra? Ja, väldigt mycket eftersom församlingen är en del, inte bara av Stockholms stift och Svenska kyrkan, utan av den världsvida kyrkan. Och Jesus säger att kyrkan ska

vara världens ljus och jordens salt. Och Kristus talar mycket om Guds rike som ska blomma ut i all sin fullkomlighet sen vid Jesu återkomst, men – säger Jesus – det ska börja tränga fram redan här och nu. Guds rike är nära. Guds rike är mitt ibland er.
I kyrkoordningen för Svenska kyrkan beskrivs detta som att syftet med församlingen, med Sankt Matteus församlings arbete och liv är fyra saker: att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, att kristna gemenskaper skapas och fördjupas, att Guds rike utbreds och att skapelsen återupprättas.
Sker det i Sankt Matteus församling? Det är den fråga jag bär med mig när jag visiterar en församling, och som jag burit med mig under de samtal och möten jag haft här under visitationen. Finns det liv, sker de här sakerna: kommer människor till tro, bidrar församlingen till att Guds rike brer ut sig, finns här kristna gemenskaper som inte bara är på ytan utan som djupnar så att människors liv på riktigt rör vid varandra? Den sortens frågor kan sammanfattas med en fråga: finns det pastoral bärkraft?
Och ja, vänner, det gör det! Ni är en levande församling som verkligen har pastoral bärkraft. Och ni har också de tre andra bärkrafter som behövs för att långsiktigt ge förutsättningar för en levande församling d v s ekonomisk, organisatorisk och demokratisk bärkraft. Som jag sa i inledningen till gudstjänsten tidigare: Grattis till er som tillhör Sankt Matteus församling! Här finns det mycket att vara glad och stolt över.
Jag ska bara nämna några av de styrkor och glädjeämnen ni i församlingen tillsammans med Maria och andra medarbetare från stiftskansliet och mig kunnat konstatera.
Här finns ett levande gudstjänstliv som samlar människor och som bär församlingen. Här i Matteus kyrka och i Mikaelskapellet. Och inte bara på söndagar utan här finns en rytm av morgonböner och mässor under veckan. Fortsätt så. Det är att räkna med Gud och att ge Gud handlingsutrymme. Gud kan överraska: som när ni plötsligt erbjöds en digital orgel i Mikaelskapellet eller när det direkt när pandemin slog till fanns personer som ville hjälpa till med webbsändningar av gudstjänsterna. Gud är i görningen.
Ni har över lag många blomstrande och växande verksamheter. Ni har era öppna verksamheter såsom öppna förskolan, babycafé och lunch i gemenskap. Ni har välfyllda verksamheter som Gud & lasagne och Lek & paj. Ni möter människor genom ert diakonala arbete, i telefonsamtal och när människor droppar in i kyrkan. Här spelar förutom diakoner också husmor, vaktmästare, administrativ personal och bibliotekarie en viktig roll. Antalet konfirmander har ökat dramatiskt så till den grad att det för er, liksom för flera andra församlingar i vårt stift, är en utmaning att erbjuda alla möjlighet till konfirmation. Den utmaningen måste ni klara av, kanske i samarbete med någon annan församling.
När församlingen senast visiterades, år 1974 av biskop Ingmar Ström, så fäste min företrädare särskild uppmärksamhet på ”den förnämliga musik- och körverksamhet som förekommer i församlingen”. Det gäller fortfarande. Till exempel genom körtrappan som börjar redan med Klapp & klang och musiklek och som sedan finns med upp genom barn- och tonår och för vuxna. En utmaning är att finna vägar så att även pojkar och killar hittar till körerna och får växa som människor genom att hitta sin röst. En särskild fjäder i hatten är Sankt Matteus symfoniorkester som jag hade förmånen att få lyssna till en kväll i förra veckan.
Apropå det som kallas demokratisk bärkraft kan jag stämma in i det som framkom vid visitationen 1974 då biskopen citat: ”fann det mycket positivt att kyrkorådet klart känt sitt ansvar för församlingslivets olika grenar”. Det gör ni också kära förtroendevalda. Ni känner er församling och är även utöver ert förtroendeuppdrag engagerade i församlingens liv och arbete. Det är en styrka för församlingen.

Ja, det finns många styrkor och glädjeämnen i Sankt Matteus församling, och det är den goda utgångspunkten för de utmaningar ni har. Och det ni fortsatt behöver jobba med och utveckla vidare.

Att utveckla och stärka vidare

Jag tog med en pilgrimsstav. Fick +Eva när Ingegerdsleden invigdes för sju år sedan. Ingegerdsleden är en pilgrimsled som går från Storkyrkan till Uppsala domkyrka och som faktiskt passerar er församling. Här uppe ser ni en liten kyrka, en stiliserad kyrka. Så staven symboliserar att vi är en kyrka på vandring, vi är ett folk på vandring, som vi sjöng. Vi är, en kyrka i rörelse.
Lärande och undervisning
En rörelse som återfinns här i församlingen och som jag vill uppmuntra er att än mer utveckla: det är rörelsen från att ta för givet att människor känner till vad kristen tro är, till att frimodigt berätta. Idag har många inte fått en fair chans att upptäcka kristen tro, lära känna Kristus, möjlighet att utforska bön, mystik och bibeln. Kunskapen om kristen tro och praxis är låg och i det här biskopsbrevet som kom för en månad sedan skriver vi biskopar citat att: ”kunskapstappet och behovet av undervisning och lärande är därför en ödes- och överlevnadsfråga för Svenska kyrkan”. Det är många som helt enkelt inte vet eller fått chans att lära sig så mycket om vad kristen tro är och innebär. Men som ofta bär på en längtan efter andlighet och dras till existentiella frågor. Därför är det er uppgift som församling att ”undervisa när tillfälle ges”. Jag vill uppmuntra er att alltmer låta lärande och undervisning bli en dimension i allt ert arbete. Var en församling i rörelse genom att utveckla ett lärande och undervisande förhållningssätt som genomsyrar församlingens liv och arbete.

Idealitet

Ett andra område som jag vill uppmana er att är utvecklandet av idealitet. Också här behöver vi vara en kyrka i rörelse. Det ideella medarbetarskapet, det ideella bärarskapet i församlingen behöver stärkas och utvecklas. Här liksom i många andra församlingar. Det är en avgörande framtidsfråga.
Under visitationen har ni beskrivit hur mycket av församlingslivet växer så det knakar och jag har flera gånger hört uttrycker att ”vi slår i taket”. Det kan hända att de anställda medarbetarnas tid och kraft slår i taket, men församlingen har inte slått i taket. Upplevelsen av att ”slå i taket” är en mycket stark signal om att bärarskapet i församlingen behöver breddas, att det ideella medarbetarskapet behöver ges utrymme att växa och bre ut sig.
Det förutsätter ett delvis nytt sätt att se på både anställda och volontärer/ideella. Den anställdes roll måste inte alltid vara att själv utföra arbetet eller leda en verksamhet, utan kan alltmer bli att vara en möjliggörare så att fler kan delta och ta ansvar, att bli en samordnare och ambassadör för mångas delaktighet. Och volontärer/ideella måste sluta betraktas som praktiska hjälpredor och assistenter åt de anställda, utan i stället förstås som medarbetare som är helt nödvändiga för livet i församlingen.
Forskning på idealitet visar att en viktig orsak till att människor engagerar sig ideellt är att de helt enkelt fått frågan att bidra. Utveckla en kultur av att ställa frågan till människor: ”skulle du kunna hjälpa till med det här…” och ”vad skulle du kunna bidra med…”.
Om det ideella bärarskapet i församlingen ska blomma så kräver det att både ledning och styrning, liksom de anställda behöver röra sig från att själva ha kontroll och makt till att ge mandat och inflytande. Forskning visar också att en förutsättning för långvarigt ideellt

engagemang är att den ideelle medarbetarna upplever att hen har inflytande och möjlighet att forma/påverka verksamheten.
Det här kan beskrivas som en rörelse från kontroll till tillit och från självtillräcklighet till beroende. Som kyrka behöver vi – och Sankt Matteus församling – befinna oss i den rörelsen. Från kontroll och självtillräcklighet till tillit och beroende. Inte så att vi ska släppa all kontroll och låta allting flyta, men här behövs en förflyttning, en förskjutning mot ett mer tillitspräglat förhållningssätt.
Det kräver ett modigt ledarskap som vågar ta steg utan att veta hur det ska bli. Jag tror att Sankt Matteus har förutsättningar att visa andra församlingar vägen. Våga ta några stora steg till, släppa loss och pröva. Här samlas många människor, människor som i många fall både kan och vill bidra till församlingen, inte bara som besökare eller ”konsumenter”, utan som bärare, som delar av Kristi kropp.
Apropå rörelsen från självtillräcklighet till beroende vill jag, till sist, uppmana er att inte bli hemmablinda eller ö-tänkande. Ni hänger ihop med era grannförsamlingar och med hela Stockholms stift och Svenska kyrkan. Ni behöver andra och andra behöver er. Ni är en del av Stockholms stift och resten av stiftet behöver Sankt Matteus församling och ni behöver Stockholms stift. Samverkan och samarbeten kommer i framtiden bli allt viktigare för vår kyrka. Jag vill uppmana er att vara öppna för att utforska och pröva olika former av samarbeten med andra församlingar.
Men inte bara inomkyrkligt utan också med andra goda krafter här i lokalsamhället. På grund av pandemin har jag under visitationen inte haft möjlighet att träffa andra lokala aktörer som ni samverkar med, och det är inte heller något som förts på tal särskilt mycket. Så jag har en begränsad bild av hur det ser ut med det. Men även där behöver vi vara en kyrka i rörelse genom att kroka arm, samarbeta och samverka med andra goda krafter.

Avslutning

Kära vänner, jag är glad och tacksam över att ha fått lära känna Sankt Matteus församling. Jag känner stor respekt och ödmjukhet för församlingens liv och arbete, och för det sätt på vilket kyrkan framträder och gestaltas här.
Fortsätt ert goda arbete. Var en församling i rörelse! Kom ihåg att Gud är med er. Mitt valspråk är Jesu uppmaning ”bli kvar i min kärlek”. En innebörd i den inbjudan från Kristus är inbjudan att räkna med Gud. Vi får räkna med Gud. Gud är med, är genom den heliga Anden involverad och djupt engagerad i er och i församlingen. Fortsätt leva i bön, be om den heliga Andens ledning.
Gud välsigne er och hela Sankt Matteus församling.